

pamćenja“ na jednom mjestu se našao najveći i najznačajniji broj radova, priloga, osvrti koje je prof. dr. Mustafa Imamović napisao i u brojnim publikacijama štampao u proteklih pet decenija. To je izuzetno korisno za ljude koji se bave naučnim radom, a koji sada ne moraju tragati za pojedinim profesorovim radovima koji su uvršteni u

ovim knjigama. No, isto tako je ova, kao i prva knjiga, korisna i za sve druge koji se interesuju za određena historijska dešavanja Bosne i Hercegovine, prošlosti Bošnjaka, ali i mnogih drugih zbivanja iz bliže i dalje prošlosti, te pravne tematike ■

Enes Pelidija

Historijska traganja br. 10. Sarajevo: Institut za istoriju, 2012, 260.

U izdanju Instituta za istoriju u Sarajevu, početkom godine izašao je iz štampe novi broj *Historijskih traganja*. Jubilarni deseti broj je dokaz da ovaj časopis, nastao sa ciljem proširenja izdavačke djelatnosti Instituta, ima kontinuitet. Sadržaj ovog broja *Historijskih traganja* čini pet radova, od kojih su dva pregledna, a tri izvorna naučna rada.

Prvi rad, “Demistificiranje etniciteta”, autora Marka Pijovića je rad usmjeren ka raspravi o etničkom identitetu u sklopu problematike historijskih identiteta. Pijovićev rad po obimu zauzima više od polovine časopisa. Na preko 140 stranica teksta (str 9-153), od čega je sam spisak literature na skoro 17 stranica, ovaj rad je, po meni, zaslužio zasebnu monografiju.

Na početku rada Pijović najprije objašnjava pojmove koji se često koriste kako u samom radu tako i u drugim radovima, koji se bave pitanjem identiteta. Autor objašnjava značenje, korištenje i probleme koje uzrokuje korištenje pojmova poput *naroda*, *zajednice*, *srodstva*, *etnonima*, *etnogeneze*, *etnohistorije*, *plemena* i *etnosa*. U nastavku teksta autor analizira porijeklo i značenje riječi *etnos* te zaključuje kako u

današnjem periodu riječ *etnos* ima drugo značenje u odnosu na period antike kada se ta riječ prvi put javlja, tj. kako postoji nesklad između današnje upotrebe i značenja te riječi i njezine upotrebe i značenja u prošlosti. To je ujedno i jedna od osnovnih crta čitavog rada, nesklad između “znaka” i “označenoga” riječi *etnos*. Po Pijovićevom mišljenju koncept “etničkog” treba u potpunosti izbaciti iz upotrebe pri raspravi o identitetu iz dva osnovna razloga: širokom izvornom značenju te riječi i činjenici da ta riječ predstavlja sinonim za termine koji su već u upotrebi poput “naroda”. Problem korištenja riječi *etnos* je između ostalog i činjenica da je usljed manjkavosti ovog pojma, u pogledu nejasnosti njihovog značenja, došlo do čitavog niza zloupotreba i krivih tumačenja ovog pojma od strane političara i onih koji su koristili ovaj termin u cilju homogenizacije ljudi.

U nastavku rada Pijović raspravlja o kriterijima koji se koriste za konceptualiziranje kategorije etničkog. To su između ostalih, kultura, jezik, osjećaj solidarnosti, osjećaj o zajedničkom porijeklu, teritorij i sl. Pijović zaključuje da svi kriteriji izuzev osjećaja o zajedničkom porijeklu djeluju

problematično u konstrukciji identiteta. Autor dodaje da legitimitet identitetu daje zaborav, zaborav na ono što je bilo u prošlosti, kako bi na njegovim temeljima moglo postojati ono što je sada, budući da se značenje identiteta i sam proces identifikacije kroz historiju mijenjao. U svjetlu problema koji okružuje historijsko bavljenje identitetom zadaća historičara je da se što preciznije oblikuju kategorije i terminologija kojima će se obuhvatiti proces stvaranja identiteta kao i sposobnost prepoznavanja ograničenosti istih.

Nakon prethodnog, nalazi se rad Hatidže Oruč "Nahija *Limski Nikšići* u granicama Bosanskog i Hercegovačkog sandžaka u 15. i 16. stoljeću". Po obimu ovaj rad je znatno kraći od prethodnog (str.155-180). Autorica na osnovu katastarskih deftera sačuvanih u arhivu u Istanbulu, objašnjava položaj nahije te način oporezivanja tokom 15. i 16. stoljeća. Kroz niz tabela, autorica prikazuje broj sela i stanovništva nahije. Autorica donosi podatke od sredine 15. stoljeća (1455.) do sredine 16. stoljeća (1542.). Važnim smatramo zapažanje autorice da je vrsta oprezivanja imala direktne veze sa brojem stanovništva na određenom području, što se vidi i u nastojanjima osmanskih vlasti da prilagođavanjem poreza privuče više stanovništva vlašskog porijekla na naseljevanje u spomenutoj nahiji.

Slijedeći rad, "Javna okupljanja u Sarajevu 1945-1948.", autora Muhameda Nametka se bavi fenomenom masovnih okupljanja građana Sarajeva i okolnih naselja na području grada. Rad (str.181-202), koji se temelji prije svega na listovima *Oslobođenje* i *Sarajevski dnevnik*, govori o javnim okupljanjima koja su u poslijeratnom periodu imala zapaženu ulogu u kreiranju gradske svakodnevnice, ali i legitimisanju novog poretka. Autor zaključuje da su javni

skupovi prošli kroz nekoliko faza razvoja, uslovljenih unutrašnjim i vanjskim dešavanjima, ali i promjenama političkog kursa u zemlji.

Dr. Admir Mulaosmanović je autor slijedećeg rada "Na putu ka nezavisnosti. Referendum u Bosni i Hercegovini" (str. 203-231). Mulaosmanović prati period od pada Berlinskog zida 1989. do referenduma za nezavisnost Bosne i Hercegovine. Koristeći kvalitetan izvorni materijal, Mulaosmanović pravi stručnu analizu dešavanja koja su vodila ka nezavisnosti Bosne i Hercegovine pri čemu je autor fokus stavio prije svega na ulogu Alije Izetbegovića i Stranke demokratske akcije u tome. Analizirajući dešavanja koja su prethodila referendumu, autor zaključuje da je politika Izetbegovića do referenduma bila principijelna, ali isto tako da su zaoštreni nacionalni odnosi Bosni i Hercegovinu uveli u jedno neizvjesno i tmurno vrijeme čiji crni ishod nikome nije bio poznat.

Ovaj broj Historijskih traganja zaključuje rad Vere Katz i Aide Ličine "Deset brojeva Historijskih traganja (2008-2012). U ovom radu koji daje pregled svih do sada izašlih brojeva Historijskih traganja autorice donose i kratak historijat časopisa i motive koji su stajali iza njegovog pokretanja 2008. godine. Posebno je značajno podvući činjenicu da je znatna većina autora radova u Historijskim traganjima iz Bosne i Hercegovine, a da pri tome značajnu ulogu igraju uposlenici Instituta za istoriju. Nadamo se da će se u narednim brojevima Historijskih traganja naći još kvalitetniji radovi čime će Institut za istoriju pokazati svoju opredijeljenost u razvoju bosanskohercegovačke historiografije ■

Muhamed Nametak